

Rom 5, 20

20: Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Men der synden ble stor, ble nåden enda større!

Her uttrykker apostelen i klare ord den hemmelighet som nok bare det åndelige øye vil ha sett (dels i den store forsoningslæren helt fra verden ble til, dels også konkret i Kristi tale og dommer): dette at Guds mening og siktemål med loven ikke var at menneskene gjennom den skulle bli rettferdige og hellige. Men tvertimot, at derved skulle den syndens sykdom som ligger i all menneskenatur, bryte ut og vise seg, og dermed gjøre at det ble skapt et behov og en lengt etter Israels store lege. Slik skulle det "ryddes vei for Herren". Alt skulle tjene ham, for bare i ham var livet. Det var dette loven skulle tjene til: Ikke forminske, men forøke synden.

Men det er denne hemmeligheten all fornuft reiser seg mot så lenge vi lever. Det mest nærliggende for oss å tro, er at loven må virke slik som den lærer og tilsikter. Når den forbyr synden, så må den også bevirke at synden dempes. Når den lærer og tilsikter det som er rett og hellig, så må den også virke rettferdighet og hellighet hos dem som tar loven alvorlig. Og denne tanken ligger så dypt i alle menneskers natur, at selv Guds barn, som både ofte og følbart har erfart at gjennom loven fikk bare synden liv og dobbel styrke, mens derimot bare nåden kunne hellige hjertet, - selv de faller stadig på nytt i samme grøft, at de skal forbedre seg selv eller andre ved loven. Måtte vi derfor i stort alvor gi nøye akt på det apostelen lærer oss her, når han sier at loven har en motsatt virkning. Den skal tvertimot bevirke at synden "blir stor" (sv: ett syndens överflödande), og at det er dette som er Guds siktemål med loven. Men la oss se nærmere på tekstens konkrete ordlyd.

Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. "Kom til", dvs. at i tillegg til den frelsesplanen som nå er forkynt og forklart gjennom Kristus, så har Herren Gud også gitt oss en lov, den som er skrevet i konkrete bud, og gitt gjennom Moses (se v. 13-14). Og Guds dypeste mening og hensikt med denne loven var altså at "fallet skulle bli stort" (sv: överträdelser skulle överflöda). Ennå mer konkret taler grunnteksten slik (sv.) "at överträdelser måste förmeras eller bliva övermåttan stor".

Men hva betyr så dette? Først må en klart forstå teksten slik, at ikke bare var det slik det gikk, men at dette også har vært Guds egen hensikt med at loven ble gitt. Men dette er jo da altfor utrolig! Hvordan kunne det være Guds hensikt med loven, at synden bare skulle øke på, når Gud er hellig og gjennom loven nettopp forbyr synden? Svar: her sies det ikke at Gud gjennom denne loven tilførte synd, og gav synden livsvilkår. Nei, synden var i sannhet allerede tilstede i menneskene. Guds hensikt var bare at denne synden ikke skulle få være der skjult og ubevisst for menneskene, så synderen fortsatt kunne leve i et bedrag om at han var god og rettferdig. Derfor gav Gud oss en lov med bestemte bud og forbud, som satte grenser for friheten, og dermed lot syndens verk manifestere seg. Så kunne synden bli åpenbar, og virke sønderknuselse.

Før loven ble gitt ved Moses, var kjennskapet til Guds vilje svakt blant menneskene. Derfor var synden da mer en abstrakt ondskap. Ikke konkret synd, som når velkjente, konkrete bud ble overtrådt. Derfor gav Gud oss en lov med mange tydelige og bestemte bud, for at ondskapen alltid måtte framstå som konkret "synd". "For at fallet skulle bli stort", sier Paulus. Gjennom forbud vekkes og pirres også begjæringer (Rom 7: 5-13), og derfor "ble synden stor" (överflödade), ble sterkere, som siste del av verset viser. Det er dette Paulus taler om her. Mange har villet legge en annen mening i dette, enn det som ligger i apostelens egne uttrykk. De sier: Meningen er ikke at synden, men bare synds-erkjennelsen skulle bli større. En følge av at synden blir stor, blir selvsagt at en også

lærer å kjenne syndserkjennelsen. Men det er ikke det Paulus har talt om her. Han sier jo klart og tydelig at "fallet skulle bli stort", og "der synden ble stor".

I første vers i neste kapittel lar han oss dessuten klart og tydelig forstå at her er det ikke tale om syndserkjennelsen, men om at synden ble stor. Der sier han: "Hva skal vi da si? Skal vi bli ved i synden for at nåden kan bli større?". Han regner ikke med at noen skal ha oppfattet det han her taler om (v. 20), som om det skulle gå på syndserkjennelsen. Og hele hans forklaring i sjetten kapittel viser tydelig at det han har talt om her, det er at selve synden skulle bli stor, på grunn av loven. Som nylig sagt, blir selvsagt også en av følgene at en lærer å kjenne synden i seg. Men teksten vår taler om et langt mer sørgelig og tankevekkende forhold: Dette at selve synden gjennom loven skulle markere seg, og vokse. Og dermed at hverken rettferdighet eller helliggjørelse kunne komme gjennom loven.

For at vi bedre skal forstå lovens siktemål, må vi minne om at den virker på tre forskjellige måter: Først på samme måte som det verdslige sverdet: Med bud og forbud hindre den vantro verden i laster og ugjerninger, som de ville ødelegge seg selv og sine medmennesker med. Men denne virkning av loven tjener ikke til sjelers frelse, men er bare for det timelige livet.

For det andre tjener loven også til menneskers omvendelse, men da på en helt annen måte. Da virker den ikke til å hindre synden og bidra til vår rettferdighet, men tvertimot til at synden i oss bare reiser seg og bryter ut, til vi må gi opp oss selv og alle våre muligheter for å frelses, og søke vår frelse bare i Kristi forsoning. Dette var det viktigste målet for lovens virkning.

Det tredje er at den jo også tjener Guds barn. Dels som en hellig rettesnor for deres liv, som alltid viser oss hva som er ondt eller godt i Guds øyne. Den er en hjelp mot alle hjertets og djevelens bedragerier i disse spørsmålene. Dels er den også et speil, som alltid viser oss vår synd og urenheter, som ydmyker og tukter oss.

Men fordi Paulus her er opptatt med selve den store hovedlæren om frelse for syndere, så må han tale om hvordan det kan skje at synderen knuses, modnes og åpnes for bare nåde. Da er det ikke lovens verk å minske synden, men tvertimot å tvinge fram dens omfang, mangfoldighet og grufullhet. Og dette kan bare foregå på den måten som nå er omtalt, ved at først fler og fler av budene blir klarere og klarere for menneskene. Da skjer det at desto større blir også fallet og synden. For når friheten innskrenkes for en skapning som er "solgt under synden", under et overmektig forderv, så skjer fallene i synd i samme grad sterkere. Og jo mer lys dette mennesket får over Guds vilje, desto verre fortoner synden og overtredelsene seg for ham.

I tillegg til dette har vi det forhold som apostelen tar opp i kap. 7: 5-13. Der taler han om naturens ondskap, som er så stor at selve forbudet bare hisser til overtredelse. Paulus taler om "da budet kom", og sier at han kjente ikke begjæret, dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære! Og da, sier han, er det dette som skjer: "synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg". Det som skjer er jo at når mennesket opplever at det ikke kan oppfylle loven, så blir det bittert mot Gud og hans lov (kap. 8: 7). Luther sier: "så snart loven virkelig blir åpenbart for et menneske, så er der straks noen av disse "ulovlige" kreftene som reiser seg i mennesket. Disse kreftene hater selvsagt loven, som forbyr og plager menneskene. Så blir disse motstandskreftene forbitret og vrede. De reiser seg og øker i styrke. Altså er loven syndens kraft (1Kor 15: 56), for den hisser og forsterker synden. Derfor kalles den også for "dødens lov", fordi den dør/dreper det gamle menneske når den har gjort synden større".

"Da er det overmåte viktig å vite", sier Luther videre, "at det er på denne måten en skal bruke loven. For et menneske som etter verdens målestokk ikke er en morder, en horkar eller tyv, men framstår som et virkelig fromt menneske, han ville gjerne sverge på at han virkelig er rettferdig og from. For

djevelen har forblindet og befestet seg i ham, så han ikke hverken ser eller kjenner sin synd, sin nød og sin fortapthet. Derfor lever han i denne innbilning, bygd på sine gode gjerninger og fortjeneste. For at en slik helgen skal bli gjort myk og liten, så han erkjenner sin fortapthet og fordømte tilstand, har vår Herre Gud ikke noe annet middel som duger, enn loven. For loven er den rette klubbe eller hammer, det rette tordenslag og Guds vredes øks, som hugger inn, slår ned til jorden og knuser de blinde og forherdede hyklerne.

Dette er altså lovens eget og mest betydningsfulle verk, som den må få lov å utrette. Dette er den da også først og fremst sendt til, av Gud. Den skal forskrekke og vekke opp folket, på samme måte som Israels barn ble forskrekket av lyn, torden, og lyden av basuner ved berget Sinai, da de fikk loven. På denne måten rydder loven vei for nåden. For Gud er Gud for de som er elendige, bedrøvet, fattige, nedtrykte, og fortvilte. Til disse kommer Gud med sitt egentlige verk, det som er hans egen natur, hans eget vesen: Han opphøyer de elendige, metter de som hungrer, trøster og beriker de fattige og elendige, gjør syndere rettferdige, døde levende, de fortvilte og fordømte salige" (Luthers forklaring til Gal 3: 19).

Men loven får dessverre ikke forøke synden og nøden på denne måten, hos alle som omgås med loven. Loven har alltid to slags disipler: Selvrettferdige gjerningskristne - og fortvilte syndere. De førstnevnte er de som blir opptatt med hva de skal gjøre, blir "aktive kristne" som det heter. De har ikke møtt lovens åndelige krav, men er som fariseeren i Luk 18: 1-12. De har "tilpasset" loven, tatt ut deler av loven som passer dem. Deres fred og trygghet bygger, - ofte ubevisst -, på deres store avstand fra de åpenlyst store synderne. Og de takker Gud, og gir ham all æren for at de ikke ligger i synden, og for hele sitt liv og virksomhet. Deres indre liv har ennå ikke måtte stå til rette overfor Den Hellige Gud.

Slik foregår det hos de menneskene som opptrer som alvorlige kristne, men med all kraft kjemper mot denne Paulus' lære om at loven virker at fallet blir stort, og synden levende. De vet ikke at deres kristendom bare betyr at loven ennå ikke har fått gjøre sitt rette verk hos dem. Ennå har den ikke fått angripe deres indre ondskap. De har bare, som fariseerne, vært opptatt med visse sider av loven, vært opptatt med "tjenesten", med "virksomheten". Derfor er dette forholdet, hvordan loven har fått virke i et menneske, et helt avgjørende tegn som skiller, på den ene siden: de som bare bekjenner seg og lever som kristne - og på den andre siden: de som er kristne.

Men hva er det vi sier? Skal loven ikke hindre synden, men tvertimot bare øke den? Skal en ikke tale til lettsindige mennesker med lovens ord, og da i den hensikt at de må leve etter den, leve et bedre liv? Skal de derved tvertimot bli mer syndige? Skal en ikke med loven straffe, f. eks. en som er uærlig, en trettekjær osv., i håp om at de skal avlegge synden? Svar: Hvis dette virkelig er lettsindige mennesker, enten uomvendte verdens barn som ikke bryr seg om hva synd er for noe, eller likeglade kristne mennesker som er blitt fristet bort fra sine hellige forpliktelser, så kan loven i begge disse tilfellene virkelig tjene til at det blir en positiv endring i deres liv.

Men hvis loven allerede har fått arbeide med dem, knust dem og dømt dem i samvittigheten, da blir det bare enda verre med dem når de møter loven. Da behøver de et annet ord som føder selve livet i dem, og gir dem den hjertelige tilliten, kjærligheten, lysten og kraften. Hvis det allerede er loven som arbeider på samvittighet og hjerte, da blir synden bare verre når loven treffer dem. Det er dette som ofte overrasker og bedrar oss, når endelig et menneske med alvor begynner å akte på Ordet og arbeide på sin omvendelse, at synden da bare blir ennå verre, slik at nå tar lystene og begjæringer virkelig fatt og driver dem, - noe de tidligere ikke har opplevd (Rom 7: 5-13).

Kort sagt: Hvis et menneske ikke er kommet lenger enn at det fremdeles makter å gjennomføre det som det tror Guds ord forventer, så byd og pålegg ham alt det Gud krever i sin lov -! Intet mindre! Og

så lenge dette mennesket lykkes i å leve en tilfedsstillende kristendom, så lenge forblir det en gjerningskristen som ikke er knust. Men kommer så den dagen i dette menneskets liv at hele hans kristenliv mislykkes, når synden bare "blir overmåte syndig ved budet". Da mist ikke motet! Da har Gud begynt sitt verk i ham. Da skal han bli mer enn "et kristelig menneske". Da skal han bli født på ny. Og det skjer når han har gitt opp hele sitt arbeid med å omvende seg, og tar sin tilflukt bare til den uforskyldte nåden. Da blir han en kristen.

Men der synden ble stor, ble nåden enda større (sv: där synden överflödade, där överflödade nåden ännu mer). Du som nettopp er inne i denne bitre opplevelsen av at just når du virkelig ville bli en rett kristen, gudfryktig, lydig og ren, så har du virkelig fått se hvordan synden hersker i livet ditt. Ja, hersker og bryter ut i syndige gjerninger. Synden flyter over sine bredder! Til deg taler Ordet: Fortvil ikke! "Der synden ble stor, ble nåden enda større". Sterk og brennende i Ånden taler Paulus her om nådens overmektige regjeringsmakt, når den får slippe inn hos en synder. Av uttrykkene i grunnspråket ser vi hvordan Paulus presser språket til det maksimale, og drar to ord, som begge står for overflod, sammen til ett, for å gi uttrykk for det overstrømmende i nåden. De ordene gr. språket bruker her om nåden sier egentlig: "flyter over målene", eller "overmåte overflytende", "overflod" (se Mark 7: 37, 1Tim 1: 14, 2Kor 7: 4).

Allerede i v. 15 har han talt om hvordan nåden er blitt "overmåte rik", fløt ut over (eperisseuse - sv. överflödade), og dekket over all den skade vi har fått ved Adam. Og her føyer han så ennå et ord til, som antyder at der hvor synden har strømmet over, der strømmer nåden ennå rikeligere over den igjen (hypereperisseuse). Dette at nåden slik uovervinnelig strømmer til, sier han, det skjer ikke når du opplever at synden din ikke er så stor, men just når synden blir veldig stor - overmåte stor, og "strømmer over". Derfor må loven få komme til og gjøre synden stor og heslig, for at Guds nåde skal få bevise sin uovervinnelige makt.

Der skylden er veldig stor, der blir det å motta tilgivelse for den, en større nåde - enn om skylden hadde vært mindre (konf. Luk 7: 41-42). Men det vi her taler om gir ingen trøst til de frekke, lettsindige synderne som forakter Guds lov, og fritt kaster seg ut i synden og urettferdigheten. For apostelen taler uttrykkelig om dem som, stilt overfor loven, har fått oppleve hvordan "synden ble stor". Der, sier Paulus, "der ble nåden større".

En sjel kan få erfare så gruffullt hvordan synden herjer, at han er nær ved å fortvile. Hjertet skriker som Sal 38: 9: "Jeg er kald og stiv og aldeles knust. Fordi mitt hjerte stønner, må jeg skrike ut" (Sal 38: 9). Da er dette mennesket fullstendig rådløs. Men det er ikke Gud -! Da er nettopp hans time kommet. Da taler han til deg: Vil du nå erkjenne at du er gått fallitt på din egen kristendom, eller din egen moral, og bare overgi deg betingelsesløst til meg? Da skal du få lære hva nåde er. "Da skal du komme din ferd i hu og skamme deg, og ikke mer opplate din munn for din skams skyld, når jeg tilgir deg alt det du har gjort, sier Herren Herren" (Esek 16: 63). En synder som har opplevd dette, vet litt hva det vil si at "der synden ble stor, der ble nåden større".